

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Suojelusihteeri Kalle Meller
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Mielipide Isosaaren ja Kuivasaaren asemakaavan osallistamis- ja arviointisuunnitelmasta

Mielipiteen jättää: Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353, yli 3000 jäsentä). Tringa ry:n tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Tringa ry on tutustunut Isosaaren ja Kuivasaaren osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan. Keskitymme mielipiteessämme erityisesti siihen, kuinka linnusto tulisi huomioida asemakaavassa ja kaavoitusalueen kehittämisessä.

Helsingin uuden yleiskaavan merellisen virkistykseen ja matkailun alueen kaavamääräysten mukaisesti Isosaaren ja Kuivasaaren asemakaavan tulee ottaa huomioon ja turvata luonnon monimuotoisuus sekä luonnonsuojelun kannalta tärkeät alueet. Linnusto on merkittävä osa kaavoitusalueen luontoarvoista, joten kaikkien arvokkaimpien lintualueiden linnustoarvot tulee turvata asemakaavan suunnittelussa.

ISOSAARI

Isosaari on yksi Helsingin merkittävimmistä lintualueista: se on peräti 17 suojelullisesti merkittävälle lajille edustava pesimäalue (Ellermaa 2018). Alue täyttää usean lintulajin osalta maakunnallisen merkittävyyden kriteerit (Ellermaa 2011). Alueen edustavuus perustuu etenkin pitkään etäisyyteen mantereesta, pitkään jatkuneeseen sulkeutuneisuuteen (rauhallisuus) ja laajoihin ympäröiviin matalikkoalueisiin. Lisäksi aukea Peninniemi mahdollistaa melko turvallisen pesinnän maassa pesiville merilinnuille ja muilla ulkosaariston avomaalinnuille. Isosaaren linnusto- ja muiden luontoarvojen takia saarta tulee kehittää maltillisesti ja arvokkaan luonnon ehdoilla. Toisaalta Tringa ry näkee mahdollisuuksia luontoarvojen säilyttämisen ja luontomatkailun sekä -kasvatuksen yhdistämisessä

Isosaaren rauhallisuus eli ihmisten vähäinen määrä on ollut yksi tärkeimmistä syistä sille, että saarella pesii niin monia suojelullisesti arvokkaita lintulajeja. Niinpä Isosaaren arvo lintujen pesimäalueena tulisi parhaiten turvattua rakentamalla mahdollisimman vähän lisää ja keskittämällä rakentaminen nykyisen rakennuskannan yhteyteen sataman läheisyyteen. Näin lintujen pesintään ja ruokailuun kohdistuva häirintävaikutus voisi säilyä riittävän alhaisella tasolla pesintöjen onnistumiselle. Rakentamisen mahdollisimman pieni määrä ja keskittäminen myös turvaisi parhaat virkistytymismahdollisuudet kaikille Isosaarella kävijöille, koska tällöin pienempi osa saaresta olisi yksityisessä käytössä verrattuna niihin ideasuunnitelmiin, joissa loma-asuntorakentamista oli sijoitettu eri puolille saarta. Erityisesti länsirannalle ideoitu rakentaminen muuttaisi nykyään rauhallisen länsirannan suuren häirintävaikutuksen alueeksi. Tämä olisi erittäin haitallista paitsi saaren länsiosissa pesiville lajeille kuten merikotkalle, niin myös todennäköisesti johtaisi länsirannan suojeltujen ja kulutukselle erittäin herkkien luonnontilaisten hiekkarantojen luontoarvojen

romahtamiseen lisääntyvän kulutuksen takia. Merikotkan pesimäalue tulee merkitä asemakaavassa luonnonsuojelualueiksi

Saarella vierailijoiden määrän jo tapahtuneen voimakkaan kasvun ja tulevan matkailutoiminnan kehittämisen myötä luultavasti yhä lisääntyvän kävijämäärän aiheuttaman häirinnän vähentämiseksi on erittäin tärkeää ohjata ihmisten kulkua muualle kuin luonnoltaan herkimmille ja arvokkaimmille osille merkittyjen reittien ja polkujen avulla. Kaikkein herkkimmät alueet tulisi myös aidata. Etenkin merikotkan pesimäalue, Peninniemi ja luonnontilaiset hiekkarannat olisi suojattava aidoin ja kyltein, joissa kerrotaan ja perustellaan aitauksen ja liikkumiskiellon syyt.

Isosaari oli varsinkin ennen keskimetsien laajamittaisia hakkuita monille vaateliaille metsälinnuille tärkeä pesimäalue. Jäljelle jääneissä vanhoissa metsissä pesii yhä vaateliaita metsälajeja (mm. idänuunilintu, pikkusieppo), joten kaikki vielä jäljellä olevat vanhat metsät saaren etelä- ja keskiosissa tulisi säästää rakentamiselta tai muilta muokkauksilta. Metsissä on tärkeää myös jättää kuolleet puut lahoamaan pystyyn tai maapuiksi, koska lahoppuun määrä on oleellinen luonnon monimuotoisuutta lisäävä tekijä. Jäljellä olevien vanhojen ja varttuneiden metsien säästäminen on tärkeää myös yleiskaavan kaavamääräyksessä mainittujen ekologisen verkoston ja metsäverkoston turvaamisen kannalta.

Lintu- ja luontomatkailun ja -kasvatuksen edistäminen Peninniemellä

Tringa ehdottaa, että Peninniemellä sijaitsevan torpedokoeasemasta voisi tehdä luontotalon, josta voisi havainnoida lintuja ja muuta luontoa, kertoa alueen arvokkaasta luonnosta sekä tehdä luonto-opastus ja -kasvatustyötä. Peninniemi on Isosaaren arvokkain merilintujen pesimäalue, joka kuuluu Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan, joten koko Peninniemi tulisi asemakaavassa merkitä luonnonsuojelualueeksi. Lukuun ottamatta (mahdollista, kts. edempänä) kulkureittiä torpedokoeasemalle muulle Peninniemelle pitäisi kaavamääräykseen kirjata kulkukielto merilintujen pesimäkaudelle (15.4.-15.8.). Torpedokoeaseman koillispuolinen osa Peninniemeä on kaikkein arvokkain merilintujen pesimäalue, joten tälle alueelle tulee määrätä täysi kulkukielto koko pesimäkaudeksi. Lintujen pesintöjen turvaamiseksi kulkureitti Peninniemeä pitkin torpedokoeasemalle tulisi olla molemmilta puolilta aidattu.

Torpedokoeaseman osoittaminen luontokasvatukselle ja -harrastukselle ja siten sen kehittäminen luontomatkailukohteena edistäisi myös Isosaaren matkailua ylipäänsä, koska se entisestään nostaisi Isosaaren profiilia mereisenä luontokohteena. Peninniemen ja sen läheisten luotojen lintujen ja muun luonnon havainnointi on nykyisellään varsin vaikeaa, joten torpedokoeaseman muuttaminen luontotaloksi ja luonnon havainnointipaikaksi lisäisi merkittävästi Isosaaren houkuttelevuutta luontomatkailukohteena. Torpedokoeaseman havainnointipaikan kaltaisen erityisen hyvän lintuharrastuspaikan myötä lintuharrastajat myös hyödyntäisivät saaren majoitus- ja ravitsemuspalveluja, mikä edistäisi koko saaren matkailua. Torpedokoeasemalle sijoitetulla luontotalolla olisi myös yleistä houkuttelevuutta erinomaisena paikkana maisemien katselulle, koska torpedokoeasemalta on esteetön näkyvyys kaikkiin ilmansuuntiin. Edellä mainituista syistä olisi arvokas myös Helsingin merellisen strategian osana ja toteuttaisi erinomaisesti strategian tavoitteita.

Peninniemi on muun muassa Isosaaren luontoselvityksessä (Ojala & Kiiski 2015) tunnistettu tärkeäksi merilintualueeksi ja se kuuluu myös Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan, joten Peninniemelle ja torpedokoeasemalle ei alueen herkkyyden takia realistisesti pysty suunnittelemaan ja osoittamaan muita kuin varovaisesti

ja luontoarvot huomioiden toteutettuja luontoharrastukseen ja -kasvatukseen liittyviä käyttötarkoituksia. Peninniemen torpedoaseman avaaminen luontotaloksi ja luonnontarkkailupaikaksi pitäisi tehdä vaiheittain siten, että esimerkiksi yhden vuoden ajan koeasemaa ei kehitettäisi muuten kuin päästämällä sinne ihmisiä havainnoimaan ja tarkkailemaan luontoa, mahdollisesti rajatulla ihmismäärällä, ja seurattaisiin kuinka säännöllinen kulkeminen sekä havainnointi torpedokoeasemalla vaikuttaisi Peninniemen ja sitä ympäröivän alueen linnustoon. Jos ihmisten läsnäololla olisi selvästi haitallisia vaikutuksia linnustolle, torpedokoeaseman käytöstä luontotalona ja havainnointipaikkana pitää luopua ja Peninniemelle asettaa kulkukielto lintujen pesimäkaudelle. Jos taas kulkemisella ja havainnoinnilla ei havaittaisi haitallisia vaikutuksia, voisi torpedokoeasemaa kehittää edelleen luontokasvatus, luontoharrastus ja luontomatkailemiskohteena.

Luontoharrastajien ja muiden ihmisten jatkuva tai lähes jatkuva läsnäolo Peninniemen torpedokoeaseman havainnointipaikalla saattaisi olla jopa positiivinen vaikutus ainakin Peninniemen kärjen ja mahdollisesti myös läheisten luotojen merilintujen pesintöjen onnistumiselle, koska merilintujen poikasia säännöllisesti saalistavat varislinnut luultavasti välttäisivät laskeutumasta torpedokoeasemalla näkemiänsä ihmisten läheisyyteen. Säännöllinen luontoharrastajien läsnäolo olisi samalla olisi myös halvin ja toimivin tapa käytännössä valvoa Peninniemen sekä sen läheisten Peninkarien rantautumis- ja liikkumisrajoituksia.

Toisena vaihtoehtona Tringa ry esittää koko Peninniemelle täyttä kulkukieltoa lintujen pesimäajaksi (15.4.-15.8.). Jos luontotalon ja siihen liittyvän havainnointipaikan perustaminen torpedokoeasemalle ei toteudu, pitäisi muualle Isosaareen (Peninniemen tyvelle ja/tai saaren lounaisnurkkaan) saada vähintään yksi riittävän korkea ja suuri luontotorni lintujen, muun meriluonnon ja maisemien tarkkailuun, koska sellainen palvelisi sekä lukuisaa luontoharrastajajoukkoa että suurinta osaa muitakin saareissa vierailijoita.

KUIVASAARI

Pikku-Kuivasaari ja muut Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan merkityt alueet Kuivasaaresta on merkittävä asemakaavaan luonnonsuojelualueiksi. Muutkin luontoselvityksessä tärkeiksi merilintujen pesimäalueiksi osoitetut alueet pitää jättää mahdollisten rakentamisen tai muiden muokkaustoimien ulkopuolelle. Isosaaren tapaan Kuivasaaren arvo lintujen pesimäalueena perustuu suurelta osin alueen rauhallisuuteen, joten myös Kuivasaarta tulisi kehittää maltillisesti ja kävijämäärät tulisi etenkin lintujen pesimäaikaan pysyä mahdollisimman pieninä.

PIENEMMÄT SAARET JA LUODOT

Kaava-alueelle sisältyvät pienemmät saaret ja luodot (Kiislapaasi, Kuivapaasi, Kuivakari, Peninkarit) ovat tärkeitä merilintujen pesimäalueita. Niinpä ne tulee kaavassa osoittaa luonnonsuojelualueiksi, joissa on mairinnouskielto lintujen pesimäkaudella. Näistä kohteista Kiislapaasi ja Peninkarit kuuluvat Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan.

KOKO KAAVOITUSALUE

Merilintujen pesinnät häiriintyvät herkästi paitsi pesimäaikaisesta rantautumisesta pesimäluodoille ja -rannoille, niin myös liikkumisesta pesimäpaikkojen läheisyydessä veden puolella. Niinpä Isosaareen ja Kuivasaareen mahdollisesti ideoitu vesiliikunta- ja -huvittelutoiminta (suppaus, wakeboarding, leijalautailu, vesiskootterit, melonta, ym.)

uhkaksi merilintujen pesintöjen onnistumista, ellei vesillä liikkumista saataisi rajattua riittävän kauas linnustollisesti arvokkaista luodoista ja Peninniemestä. Sama koskee toki myös alueen ulkopuolelta tulevia vesillä liikkujia, joiden määrä on Isosaaren avaamisen myötä kasvanut. Moni vesillä liikkuja ei ymmärrä tai välitä pesimäluotojen läheisyydessä liikkumisen haitallisista vaikutuksista, ja vaikka ymmärtäisikin, vesillä liikkumisen lisääntyminen merilintujen ruokailulle tärkeillä matalilla merialueilla haittaisi lajien ravinnonhankintaa, joten herkän merilinnuston pesimäedellytysten turvaamiseksi Isosaarta tai Kuivasaarta ei tulisi kehittää vesihuvittelukeskukseksi.

Helsingissä 24.8.2018

Jukka Hintikka
puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Ellermaa, M. 2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. – Tringa 37/38: 140-174.

Ellermaa, M. 2018: Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017. – Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018: 8, Helsingin kaupunki.

Ojala, T. & Kiiski, J. 2015: Isosaaren ja Kuivasaaren luontoselvitys 2015. – Ramboll 25.11.2015.